

кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 11 жовтня 2012 р. Харків, 2012. С. 81–86.

2. Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні: теоретико-прикладні засади. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 488 с.

3. Вирок Лебединського районного суду Сумської області від 21 лютого 2018 р. у справі № 580/170/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72338387>.

4. Вирок Глобинського районного суду Полтавської області від 11 квітня 2018 р. у справі № 527/634/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73317059>.

*Мостепанюк Л. О.,*

доцент кафедри кримінального права  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент;

*Хабло О. Ю.,*

доцент кафедри кримінального процесу  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент

## **ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРИСЯЖНИХ ЯК УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Проектом Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення участі громадян України у здійсненні правосуддя» № 4190 від 5.10.2020 р., який знаходиться на розгляді у Верховній Раді України, пропонується внесення ряду змін і доповнень до низки нормативно-правових актів, в тому числі – і до Кримінального кодексу України (далі – КК) та Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Так, законопроект має на меті удосконалення порядку провадження в суді присяжних [1] і пропонує зміни до статті 384 КК, запровадивши кримінальну відповідальність особи, внесеної до списку присяжних, присяжного за надання завідомо недостовірних відомостей на запитання головуючого, сторін кримінального провадження.

Відповідно до положень вказаного законопроекту кримінальна відповідальність має наступати за невиконання обов'язку, визначеного в ч.2 статті 386 КПК – «правдиво відповідати на запитання головуючого, сторін кримінального провадження щодо можливих перешкод, передбачених цим Кодексом або законом, для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, що підлягає розгляду, та

поінформованості про його обставини, а також на вимогу головуючого подати необхідну інформацію про себе» [2].

Чинна редакція ст. 384 КК передбачає відповідальність за завідомо неправдиве показання свідка, потерпілого, завідомо неправдивий висновок експерта, спеціаліста, складені для надання або надані органу, що здійснює досудове розслідування, виконавче провадження, суду, Вищій раді правосуддя, тимчасовій слідчій чи спеціальній тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України, подання завідомо недостовірних або підроблених доказів, завідомо неправдивий звіт оцінювача про оцінку майна, а також завідомо неправильний переклад, зроблений перекладачем у таких самих випадках – мова йде про документи, які є доказами у кримінальному провадженні.

Показання потерпілого чи свідка вважаються неправдивими, якщо вони перекручують дійсні обставини, факти, що мають доказове значення у кримінальному провадженні (наприклад, повідомлення інформації, яка не відповідає дійсності; заперечення чи замовчування дійсних фактів). Такі показання можуть бути отримані під час допиту, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту.

Неправдивість висновку експерта може виявитись у невірному викладенні ходу експертного дослідження, неправильній оцінці виявлених ознак або їх замовчуванні, спотвореному викладі висновків, запереченні встановлених фактів, у твердженні про наявність вигаданих фактів.

Неправдивість перекладу може полягати у невірному перекладі з однієї мови на іншу запитань, відповідей, показань, промов, документів, неконтекстному тлумаченні або пропуску окремих слів і виразів, які спотворюють загальний зміст, окремі фрагменти, змінюють смислові акценти, що істотно впливає на оцінку доказів і прийняття рішень особами, які здійснюють кримінальне провадження. Відповідно до положень ст. 68 КПК перекладач залучається до кримінального провадження в разі необхідності перекладу пояснень, показань або документів сторони кримінального провадження.

Стосовно запропонованої редакції статті 384 КК відразу виникає зауваження, що завідомо недостовірні відомості на запитання головуючого, сторін кримінального провадження, щодо обставин, передбачених КПК або законом, що унеможливають участь присяжного у здійсненні правосуддя, у разі їх наявності стосуються не доказів у кримінальному провадженні, а особистої інформації щодо присяжного. Зрозуміло, що в межах однієї кримінально-правової норми прирівнювати юридичне значення документів, які є доказами у кримінальному провадженні та інформацію особистого характеру, не можна.

Окрім цього, суб'єктом кримінальної відповідальності за невиконання обов'язку правдиво відповідати на запитання головуючого, сторін кримінального провадження пропонують визначити як присяжного, так і особу, внесену до списку присяжних.

Відповідно до ч. 1 ст. 63 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» «присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя» [3]. Відповідальними за список присяжних є Держава судова адміністрація України та місцеві ради, які формують і затверджують список громадян, які постійно проживають на територіях, на які поширюється юрисдикція відповідного окружного суду та відповідають вимогам статті 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» і дали згоду бути присяжними [3].

Вищенаведене свідчить, що однією з умов залучення присяжних чи включення осіб до списку присяжних є наявність на це їхньої згоди. Тому відбір та залучення присяжних до участі у судовому розгляді на сьогоднішній день є проблемним питанням, не кожен громадянин бажає бути присяжним [4]. Адже досить часто суди тривають роками, внаслідок чого присяжні змушені на тривалий час залишати місце основної роботи. Якщо за такої ситуації ще й передбачити загрозу кримінальної відповідальності для цих осіб за неправдиві відповіді щодо можливих перешкод, для його участі в судовому розгляді, то реальною буде проблема скласти список присяжних.

Звісно, що законодавство повинно передбачати гарантії участі в судовому провадженні незалежних та незаінтересованих присяжних. Але кримінальна відповідальність за ненадання відомостей щодо можливих перешкод участі присяжного в судовому розгляді не відповідає суспільній шкідливості діяння.

Більш реальним та дієвим механізмом недопущення участі у кримінальному провадженні присяжного, який викликає сумніви у його неупередженості, є:

– заявлення відводів присяжного сторонами кримінального провадження (ст.ст. 75, 80 КПК);

– самовідвід присяжного (ч. 1 ст. 80 КПК);

Окрім цього, варто було б передбачити не кримінальну, а адміністративну відповідальність за невиконання обов'язків, визначених ч. 2 ст. 386 КПК. Зокрема, у Кодексі України про адміністративні правопорушення визначена відповідальність за невиконання окремих вимог кримінального процесуального законодавства, де передбачені такі склади адміністративних правопорушень, як: ст. 185<sup>3</sup> «Прояв неповаги до суду», ст. 185<sup>5</sup> «Перешкоджання явці до суду народного засідателя, присяжного».

Таким чином, варто констатувати, що внесення змін до КК щодо притягнення до кримінальної відповідальності особи, внесеної до списку присяжних, присяжного за надання завідомо недостовірних відомостей на запитання головуючого, сторін кримінального провадження (ч. 1 ст. 384 КК) є необґрунтованими. Втім, відсутність будь-якої відповідальності за невиконання присяжним обов'язків, визначених ч. 2 ст. 386 КПК унеможливило досягнення завдань кримінального провадження.

### *Список використаних джерел*

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення участі громадян України у здійсненні правосуддя» № 4190 від 5.10.2020. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=70123](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70123).

2. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення участі громадян України у здійсненні правосуддя» № 4190 від 5.10.2020. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=70123](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70123).

3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20171129#n934>.

4. Комітетські слухання: «Формування та функціонування інституту присяжних в Україні» 12.02.2020. URL: <https://www.youtube.com/channel>.

*Павловська А. А.,*

доцент кафедри кримінального права  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент;

*Матюшенко О. І.,*

старший викладач кафедри кримінального  
права Національної академії внутрішніх  
справ, кандидат наук з державного  
управління

### **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 240-1 КК УКРАЇНИ «НЕЗАКОННЕ ВИДОБУВАННЯ, ЗБУТ, ПРИДБАННЯ, ПЕРЕДАЧА, ПЕРЕСИЛАННЯ, ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ПЕРЕРобКА БУРШТИНУ»**

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин» від 19.12.2019 р. положення КК були доповнені новою статтею 240-1 «Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину» [1].

Основним безпосереднім об'єктом даного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 240-1 КК, варто вважати встановлений порядок раціонального і комплексного використання й охорони корисних копалин загальнодержавного значення – бурштину.